

Наливайко Дем'ян (Даміан) (50-ті рр. XVI ст. - 1627).

український церковний, освітній, культурний діяч. Народ. в Гусятині в міщанській родині. Після смерті батька, що вмер від побоїв власника міста М.Калиновського, виїхав звідти з родиною (після 1567, - мати, сестра, два брати), згодом осівши в Острозі (на Новому місті). Освіту здобув в ОА. З 1589 був священиком в Острозі. Відзначався освіченістю, сміливістю, побожністю, відстоював права православ'я (польські історики називали його фанатиком). Був умілим проповідником; противники вважали його виступи і проповіді однією з причин всіх вуличних ексцесів та міжрелігійних сутичок в Острозі. Всі ці риси, а також, на думку С. Кардашевича, підтримка патріарха Ієремії сприяли зростанню авторитету НД. В результаті він стає сповідником *В.-К. кн. Острозького*. Про повагу до нього князя свідчить той факт, що за порадою НД той відмовився від наміру випустити "*Отпис...*" 1598 під своїм іменем. Брав участь у подіях повстання, що очолив його брат Северин, та збройній боротьбі проти прихильників унії на Волині на початку 1596 (керував загонами, які здійснювали напади на маєтки К.Терлецького та О.Семашка). Ця обставина, а також непримиренна позиція в питанні про унію дали підстави К.Саковичу писати, що багато злого Польщі зробив Северин Наливайковатажок, а ще більше - Дем'ян - піп, ворог унії. Це знайшло відображення і в переказах, що їх згадує С.Кардашевич, про заповіт НД не ховати його тіла у церкві чи біля неї, бо прийдуть ляхи і повідбирають церкви, а він не хоче, щоб навіть його останки лежали біля них. Найбільш плідним періодом у творчому житті НД є кін. XVI - поч. XVII ст. і початок його пов'язаний, очевидно, з участю у Берестейському соборі.

Після переведення *Острозької друкарні* до Дермані і створення там культурно-освітнього осередку (1602) (див. - *Дерманський культурно-освітній осередок*) НД працює там. У Дермані він був керівником друкарні, редагував твори, призначені до друку, перекладав і писав. У 1605 у Дермані був опублікований лист Мелетія Пігаса до єпископа Іпатія Потія, одного з ініціаторів і теоретиків церковної унії православних з католиками під час Берестейської унії 1596. Передмова цього листа з підписом Даміана, тобто Д.Наливайка, а переклад здійснений І.Борецьким. Проте даний твір не зафіксований *С.Кардашевичем* у його „Списку книг, друкованих у Дермані“ (С. 249). Перу НД приписують „Лямент дому княжат Острозьких“ (Дермань, 1604), передмову до „*Требника*“ (Острог, 1606), [твір, де „передмова“ підписана „Даміаном“, тобто Наливайком, проте його авторство не вказане С.Кардашевичем (С. 248)], як передмову та, можливо, переклад „*Лькарства на оспальй умысл челоувчій*“ (Острог, 1607), упорядкування збірки виразів з Біблії та праць отців церкви „Лекції слов'янські і Златоустого от бесід євангельських от ієрея Наливайка вибрание“ (Острог, перед 1627). НД був автором низки поетичних творів. Крім згаданого „Ляменту...“ він написав ряд віршів, вміщених у „*Лькарстві*“ та „На старожитний клейнод... князів Острозьких“ з острозького „*Часослова*“ 1612. У „*Часослові*“ його вірш на герб кн. Острозькому і передмова. *С.Кардашевич* вказує, що НД переклав якусь „Біблію візантійську“, яка була надрукована в Острозі в 1607 і про яку інші дані відсутні. Через родинні зв'язки з керівником повстання 1594-1596 змушений був уникати публічних справ і навіть часто підписувався, опускаючи прізвище - „Даміан недостойний презвітер“. Довгий час НД був священиком в Острозі, але підписувався з вказівкою на церкву

